

RŪTA MISIŪNAS: „AMERIKOS LIETUVIAI YRA YPATINGI“

Rasa Statulevičienė

“Amerikos lietuviai yra ypatingi. Nors auga apsupti kitos šalies kultūros, jie vis tiek save tvirtai laiko lietuviais”, sako mūsų pašnekovė Rūta Misiūna. Didžiąją gyvenimo dalį praleidusi Amerikoje, nepamiršo savo prigimtinių šaknų, o meilė Lietuvai buvo tokia stipri, kad grįžo gyventi į savo gimtąją šalį, kurią savo darbais jauna architektė garsina visame pasaulyje.

- Rūta, kiek jums buvo metų, kai su tėveliais persikėlėte gyventi į Ameriką?

- Buvau trejų metų, kai atvykome čia. Iš pradžių, įsikūrėme Viskonsine, nes čia gyveno tėvelių pažįstami. Tuo metu čia gyveno mažai lietuvių, mokykloje buvau vienintelė Rūta, vienintelė lietuvė, tad sulaukiau daug dėmesio, jaučiausi ypatinga. Kai persikėlėme gyventi į Ilinojų, kaip vaikas išgyvenau nusiuvylimą, nes čia didelė lietuvių bendruomenė, tad mokykloje aš jau nebuvau išskirtinė dėl savo kultūros (juokiasi). Atsimenu, kad kieme, kur pradžioje gyvenome, buvo daug lietuvių. Man priminė Lietuvą, kai išėini į lauką ir kieme laksto daug lietuviakalbių vaikų.

- Atsikrausčius į Čikagos priemestį, kur didelė lietuvių bendruomenė turbūt savaime įsitraukėte į lietuviškas veiklas?

- Tikrai taip. Maironio Lituainistinė Mokyklą pradėjau lankyti nuo pirmos klasės, buvau jūrų skautė, žaidžiau krepšinį Lituanicoje. Mano geriausios draugės, su kuriomis iki šiol palaikau

ryšį, yra sutiktos lietuviškoje mokykloje ir lietuviškose veiklose.

- Ar palaikėte ryšį su Lietuva?

- Ryšys su Lietuva niekada nenutrūko - kiekvieną vasarą grįždavau. Kai buvau jauna, keliaudavau tėvų iniciatyva, tačiau kai jau galėjau keliauti savarankiškai, pati prašydavausi, kad noriu vasarą praleisti Lietuvoje.

- Kas jus paskatino grįžti, pradėti verslą? Ar tai sutapimas ar tai širdies šaukimas?

- Mes dažnai apie tai kalbamės su šeima, analizuojame. Bet galiu pasakyti, kad tos vasaros Lietuvoje prisidėjo prie mano apsisprendimo. Kai studijavau architektūrą University of Illinois at Chicago, vėliau tęsiau magistratūros studijas Prinstone, rasdavau būdų, kaip galėčiau grįžti į Lietuvą profesiniais tikslais.

- Papasakokite plačiau. Tai geras pavyzdys jaunimui.

- University of Illinois at Chicago man reikėjo rašyti bakaluro baigiamąjį darbą, kuriam aš pradėjau ruoštis ir atlikinėju tyrimus dar du metai prieš baigimą. Lietuvoje tyrinėju unikalią projektą - kolektyvinius sodus. Universitetas finansuodavo mano atliekamus tyrimus Lietuvoje.

Studijuodama buvau pasirinkusi lietuvių kultūros kursą, kuriam vadovavo lietuvis profesorius Giedrius Subačius. Pasi-

Rūta Misiūna

Kryžių kalneliai

Misiūna_McCarthy_Casa de Vidro. koliažas, kuris buvo eksponuojamas Rumunijos bienalėje

baigus kursui, mes studentai gavome pasiūlymą vasarą praleisti mokantis lietuvių kalbos Vilniaus universitete. Labai džiaugiuos, kad buvau atrinkta ir galėjau patobulinti savo lietuvių kalbos žinias. Taip pat dalyvavau JAV Lietuvių Bendruomenės organizuojamoje LISS programoje (Lietuvių Išeivijos Studentų Stažuotė), kurios metu įgavau profesinės patirties architektų įmonėje.

Studijuodama magistrą Prinstone, į projektus įtraukdavau temas, susijusias su Lietuva. Prisimenu vieną įdomų nutikimą. Vienas labai žymus argentinietis architektas Mario Gandelsonas, ieškojo studentų, kurie galėtų jam padėti dirbti organizuojant parodą. Aš labai norėjau su juo dirbti, todėl pasiūliau savo pagalbą. Man teko užduotis pristatyti projektą. Labai jaudinausi eidama į sceną, o jis, išgirdęs mano pavardę pakomentavo “o, Rūta Misiūnas! Aš Gandelsonas, aš irgi lietuvis”. Tada jaudulys darė savo, labai nesureagavau ir net nepatikėjau, bet po to suvokiau, kad Antrojo pasaulinio karo metu nemažai lietuvių kėlėsi gyventi į Pietų Ameriką. Dar kartą susitikusi, išsiaiškinau, kad jis, būdamas trejų metų, dėl karo išvyko iš Lietuvos. Deja, bet prisiminimai apie Lietuvą yra liūdni, nes kaimas, kuriame jis gimė, buvo sudegintas.

Ruta Misiuna ir Jacob McCarthy prie Pumpėnų malūno

Ruta Misiuna ir Jacob McCarthy Pumpėnų malūne

- Tas nuolatinis ryšio palaikymas su Lietuva paskatino jus keltis gyventi į gimtąją šalį?

- Baigusi studijas, kaip ir mano bendrakursiai, planavau dirbti Niujorke. Gavau darbo pasiūlymą, radau butą, bet prieš sutinkant, vaikščiodama po Covidu metu ištuštėjusį liūdną Niujorką, vis galvojau ar aš tikrai šito noriu. Artėjo vasara, tad nusprendžiau neskubėti, nuskristi į Lietuvą ir susidėlioti mintis. Būdamas Lietuvoje pagalvojau, kad mano viduje visada kirbėjo noras pabandyti gyventi čia ir, nors visi perspėdinėjo, kad yra didelis skirtumas tarp atostogų ir nuolatinio gyvenimo, sau uždaviau retorinį klausimą - “jei ne dabar, tai kada?”.

- Ar grįžusi gyventi į Lietuvą, kreipėtės į organizacijas, tokias kaip “Grįžtu”, “Gal į Lietuvą”, kad gautumėte reikiamą informaciją apie sąlygas įsitvirtinti?

- Žinojau, kad yra tokios svetainės, tačiau visas registracijas atlikau ir patarimus gavau padedama draugų, artimųjų bei anksčiau į Lietuvą grįžusių gyventi tėvų draugų dėka. Darbo taip pat ieškojau kalbėdamas su pažįstamais, aiškindamasi, kokiose architektų kompanijose rekomenduotų dirbti ir kokios darbo sąlygos jose.

- Kaip gimė Misiuna / McCarthy architektų kompanija?

- Aš su savo partneriu Jacob McCarthy susipažinome studijuodami Prinstone. Nors mūsų architektūros stiliai ir požiūris į architektūrą labai skiriasi, mes esame labai geri draugai. Studijuodami ir kartu kurdami projektus, pamatėme, kad nors ir esame labai skirtingi, papildome vienas kitą ir, dirbant kartu, mums gimsta labai įdomūs ir gerai aplinkinių vertinami sprendimai.

Kaip tik tą mano apsisprendimo vasarą Vilniuje vyko architektūros konkursas, kviečiantis pateikti apleistų Radvilų rūmų restauracijos projektą. Aš pasiūliau Jacob išbandyti mūsų jėgas dirbant prie realaus projekto. Jis sutiko. Mes nesitikėjome laimėti. Paruošėme restauracijos planą. Tą dieną, kai pateikėme pasiūlymą, gavau užsakymą renovuoti butą senamiestyje ir taip tęsėsi vienas užsakymas po kito. Savo ruožtu, Jacob pradėjo gauti užsakymus čia, Amerikoje.

Su Jacobu juokiamės iš kultūrinių skirtumų. Čia, Amerikoje, neretai sulaukiame komentaro, kad esame tokie jauni, dar turime semtis patirties. Priešingai Lietuvoje, girdime komentarą "o kaip smagu, kad jūs jauni, vadinasi turite įdomių idėjų, kitokių sprendimų, esate kitokio mąstymo".

- Ar galite papasakoti apie kokį nors įsimintinesnį projektą, vykdytą Lietuvoje?

- Vienas iš įdomesnių projektų - "Jaunimas gali" programai skirtos stovyklavietės Pumpėnuose projektavimas. Vykdydami šį projektą, taip pat restauravome čia stovintį malūną. Šalia dar yra išlikusi Mikvah (pastatas prie žydų sinagogos, turintis specialų baseiną, naudojamą apsivalymo ritualams), kuri taip pat sulauks savo eilės restauracijai.

Čikagoje dirbome prie vienos bažnyčios visuomeninės paskirties patalpų, kuriose menininkai turi savo studijas, vyksta paskaitos, įvairūs renginiai.

Rutos Misiunos ir Jacob McCarthy restauruojama Mikvah Pumpėnuose

- Restauruojant įvairius senus pastatus, turbūt sužinote jų istorijas?

- O taip. Dirbant prie malūno, sužinojome, kad du broliai buvo išvykę į Ameriką, dirbo angliakasiais, užsidirbo pinigų ir grįžę pastatė malūną. Deja, po poros metų, Lietuvą okupavus sovietams, jie buvo ištremti. Įdomu tai, kad dabar šį malūną nusipirko du broliai, o aš Amerikos lietuvė, jį restauravau.

Esu restauravusi ne vieną Vilniaus senamiesčio butą, kuriuose pagal paveldosaugos reikalavimus atkuriamo senovinius lipdinius arba išsaugome unikalų parketo raštą. Taip natūraliai prisiliečiame prie pastato istorijos.

Dirbdama susidūriau su sovietinės architektūros sprendimais, kai dideli, erdvūs butai, buvo padalinti į du ar kelis mažesnius butus. Neretai tenka pasitelkti architektūrinį kūrybiškumą ir rasti sprendimą, kaip siaurą ilgą butą aukštomis lubomis padaryti jaukiais šeimos apartamentais.

- 2025 metais dalyvavote architektūros bienalėje COVER Rumunijoje, kurioje eksponavote Šiauliuose esančio Kryžių kalno ir a.a. Dr. Romualdo Povilaičio čia, Pasaulio lietuvių centre, įkurto Kryžių kalnelio, atkartojančio originalo idėją, nuotraukas. Kaip kilo mintis dalyvauti parodoje ir pasirinkti būtent tokią "cover" versiją?

- Architektų bendruomenėje apie šią parodą buvo kalbama jau senai, o sulaukus kvietimo dalyvauti, pristatėme darbus. Mintis pateikti šių dviejų, lietuviams ypatingai svarbių, vietų nuotraukas gimė savaime, natūraliai. O kai mama papasakojo Lemonto Kryžiaus kalnelio atsiradimo istoriją, mane dar labiau įkvėpė šias nuotraukas pristatyti visuomenei. Kataloge aprašėme šią istoriją, kuri visus labai sužavėjo.

Noriu paminėti, kad parodoje dalyvavome dvejose projekte. Vienas iš jų - "cover" apie kurį ką tik kalbėjome, o antrąjį darbą būtų galima priskirti "sugedusio telefono" temai. Visi dalyviai gavome tą patį, žymios architektės Lina Bo Bardi projektuotą namą, kuris randasi Brazilijoje ir turėjome pateikti jo interpretaciją. Šios temos esmė buvo pamatyti, kaip kiekvienas architektas savaip/kitaip mato tuos pačius daiktus, kiek skirtingų interpretacijų gali gimti iš vieno namo. Mes padarėme koliažą - perkėlėme šį šiltų kraštų namą į Lietuvą ir "uždengėme" sniegu.

- Rūta, dėkojame už pokalbį ir linkime kūrybinės sėkmės. Visus, norinčius labiau susipažinti su Rutos atliktais projektais, kviečiame pasidairyti po www.misiuna-mccarthy.com tinklapį.